

לקוטי תורה • פרשת תזריע • מאמר 3

שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה

”תרנין העקרה”

כאשר אהבת כנסת ישראל מתעוררת רק מלמעלה, היא נקראת ”עקרה” ומולידה רק את האהבה הקטנה, המבקשת את ה' לתועלת עצמה. אך שמחה של מצוה מעוררת שמחה עליונה, הממשיכה אור מעצמותו של ה' שלמעלה מכל מדידה, כך שגם אז נולד ”זכר”: אהבה רבה, המבקשת את ה' עצמו ולא אפילו את גן עדן.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/3

הנקודה

כאשר אהבת כנסת ישראל מתעוררת רק מלמעלה, היא נקראת "עקרה" ומולידה רק את האהבה הקטנה, המבקשת את ה' לתועלת עצמה. אך שמחה של מצוה מעוררת שמחה עליונה, הממשיכה אור מעצמותו של ה' שלמעלה מכל מדידה, כך שגם אז נולד "זכר": אהבה רבה, המבקשת את ה' עצמו ולא אפילו את גן עדן.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ברכת הנישואין מבקשת ש"העקרה" תרנין כשילדיה נאספים אליה, והמילה "תשיש" יכולה להתפרש הן שהיא שמחה והן שה' משמח אותה. אבל איך יכולה עקרה ללדת? הגמרא מלמדת שכאשר האישה מזרעת תחילה, היא יולדת זכר. בעבודת ה' כנסת ישראל היא האישה. כאשר אתערותא דלתתא שלה באה תחילה, המענה מלמעלה נובע מפנימיות האור ומוליד אהבה רבה, ה"זכר", המבקשת את ה' עצמו ולא אפילו את זיו גן עדן, שהוא רק "פרוסה" של שכר. כאשר ההתעוררות באה תחילה מלמעלה, היא נובעת מחיצוניות האור ומולידה רק את האהבה הקטנה, ה"נקבה", המבקשת קרבה לה' תוך שהיא נשארת כשהייתה; מכיוון שהלידה הזאת אינה שלה, היא נקראת עקרה. ואף על פי כן, שמחה של מצוה מעוררת שמחה עליונה, הממשיכה אור מעצמותו של ה' שלמעלה מכל מדידה, כמו מלך שמח המראה את עצמו לקטנים ולגדולים כאחד. אז גם העקרה יולדת זכר, והשמחה גם מגינה מפני נפילות בעבודת ה'.

מבנה

1	הברכה והשאלה שבה	19
ברכת הנישואין "תרנין העקרה"; שני פירושים למילה "תשיש": עומד — היא שמחה, ומפעיל — אתה משמח אותה; איך יכולה עקרה ללדת ילדים שיתאספו אליה? הכלל שבגמרא: כשהאישה מזרעת תחילה היא יולדת זכר, וכשהאיש מזרע תחילה — נקבה.		
2	אהבה רבה, הזכר	29
כנסת ישראל היא האישה וה' הוא האיש; אתערותא דלתתא שלה, העלאת מיין נוקבין, מביאה ללידת זכר — אהבה רבה: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי". גם התענוג שבגן עדן הוא רק "עמך" — זיו השכינה, שנבראה באות יו"ד; אהבה רבה רוצה להשתאב "בגופא דמלכא", אף שהנשמה נעשית שם לאין, כפי שנאמר בתניא פרק י"ט. זוהי אהבה "זכרית", דעת חזקה הבוחרת בעיקר ולא בטפל.		
3	שכר והאהבה הקטנה	39-4
אהבה רבה עובדת "שלא על מנת לקבל פרס": ה"פרס", השכר, הוא רק פרוסה, טיפה בים לעומת עצמותו של ה'. האהבה הקטנה, ה"נקבה", אוהבת לשם קבלת שכר — קרבה לה' בגן עדן, כשהנשמה נשארת בפני עצמה: "נפשי איוויתך", כפי שאדם מתאוה לחייו שלו; היא עושה את הטפל לעיקר, לשם עצמו.		
4	מי מתעורר תחילה	59-6
האהבה הקטנה היא עדיין "לילה". אהבה ויראה שהאדם מעורר הן אתערותא דלתתא המעוררת אהבה ויראה מלמעלה; כאשר מאמצי האדם באים תחילה, אתערותא דלעילא נובעת מפנימיות האור, "רוח ממרום נשפך", ונולדת אהבה רבה. כאשר ההתעוררות מלמעלה באה תחילה, היא נובעת מחיצוניות האור, ונולדת רק האהבה הקטנה, הצימאון לה', כפי שמלמד הזוהר על תוריע.		

במצב של "האיש מזריע תחילה", כנסת ישראל נקראת עקרה, מפני שאפילו הלידה הנקבית אינה שלה. הברכה מבטיחה שגם אז היא תקבץ את ילדיה, זכר; והיא אומרת כיצד: "בשמחה", באמצעות שמחה של מצוה.

6 כוחה של השמחה

91

"תחת אשר לא עבדת ... בשמחה ... ועבדת את אויביך": העונש הוא על עבירות, שיש לכל אדם, והשמחה הייתה מעוררת שמחה למעלה ומבטלת את הדינים: "באור פני מלך חיים". הכלל של זכר ונקבה תקף רק בהשתלשלות המדודה של הבחינות; שמחה של מצוה ממשיכה אור מעצמותו של ה' שלמעלה מכל מדידה, כמו מלך שמח המראה את עצמו לקטנים ולגדולים כאחד, עד שכל האורות העליונים מתכללים ואין עוד מעלה ומטה.

7 העקרה שמחה

101

כך גם העקרה יולדת זכר: "איש ואיש יולד בה". שני פירושי "תשיש" מתקיימים: כנסת ישראל שמחה במצוה, ובאמצעותה ה' משמח אותה — "המשמח ציון בבניה". השמחה גם מונעת את נפילות עבודת ה', הנובעות מעבודה מתוך ישות; לאהבה רבה, עץ החיים, אין שינויים. יש לחבר את השמחה עם יראה וביטול.

מו ש ג י ם

אהבה רבה אהבה רבה

האהבה ה"זכרית", הנולדת כאשר אתערותא דלתתא באה תחילה: היא מבקשת את ה' עצמו ולהתבטל בו, ולא אפילו את התענוג שבגן עדן. מקורה בדעת חזקה הבוחרת בעיקר, ואין בה שינויים.

אהבה זוטא אהבה זוטא

האהבה ה"נקבית", הנולדת כאשר אתערותא דלעילא באה תחילה: כמיהה אמיתית לקרבה לה', אך כזו המבקשת שהנשמה תישאר בפני עצמה ותינהג מזיו גן עדן, מן השכר.

אתערותא דלתתא ואתערותא דלעילא אתערותא דלתתא

ואתערותא דלעילא

מאמציו של האדם לעורר בעצמו אהבה ויראה, והמענה או היוזמה של ה' מלמעלה. במאמר, "האישה מזרעת תחילה" פירושו שאתערותא דלתתא באה תחילה, ו"האיש מזריע תחילה" פירושו שאתערותא דלעילא באה תחילה.

"עמך" עמך

מן הפסוקים "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי" ו"כי עמך מקור חיים": מה שקרוב לה' ובטל לפניו, כגון הזיו שנהנים ממנו בגן עדן, להבדיל מה' עצמו.

להשתאב בגופא דמלכא לאשתאבא בגופא דמלכא

ביטוי בזהר להתבטלותה המוחלטת של הנשמה בעצמותו של ה', שבה היא חדלה להתקיים כמציאות בפני עצמה, כנר המתבטל באבוקה.

תועלת עצמית (לגרמיה) לגרמיה

אהבה או עבודה "למען עצמו": גם מטרה רוחנית, כמו שכר גן עדן, כאשר העצמי נשאר במרכז. זהו השורש לשינויים ולנפילות בעבודת ה'.

שמחה של מצוה שמחה של מצוה

שמחה בה' ובעשיית רצונו. היא מעוררת שמחה עליונה, הממשיכה אור מעצמותו של ה' שלמעלה מכל מדידה, כך שאפילו ה"עקרה" יולדת זכר.

קו המידה קו המדה

הדרך המסודרת והמדודה שבה האור יורד דרך השתלשלות העולמות, וניתנת מלמעלה השפעה בהתאם למה שנעשה למטה. השמחה חורגת ממנו.

הברכה והשאלה שבה

1 שוש תשיש¹ ותגל העקרה² בקבוץ בניה לתוכה בשמחה.³ הנה כמלת תשיש יש ב' פירושים. הא' לשון פועל עומד⁴ וקאי על העקרה ותשיש לשון נקבה שהעקרה תשיש בעצמה ותגל בקבוץ בניה.

"שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה". למילה "תשיש" יש שתי משמעויות. הראשונה: זהו פועל עומד, והוא מוסב על העקרה; "תשיש" הוא בלשון נקבה, כלומר העקרה תשמח בעצמה ותגל בקיבוץ בניה.

המאמר פותח באחת משבע ברכות הנישואין, שבה מבקשים שה"עקרה", ציון, תשמח כשבניה יתקבצו וישוכו אליה. אדמו"ר הזקן מציין שאפשר לפרש את הפועל "תשיש" בשתי דרכים; לפי הראשונה הוא פועל עומד בלשון נקבה, והעקרה היא ששמחה בעצמה.

והב' לשון פועל יוצא וקאי על הקב"ה שאומר להקב"ה לנוכח אתה תשיש את העקרה וממילא היא תגל (כי נכח לזכר היא שוה עם לשון נקבה נסתרת כידוע).

השנייה: זהו פועל יוצא, והוא מוסב על הקדוש ברוך הוא. אומרים לקדוש ברוך הוא בלשון נוכח: "אתה תשיש את העקרה", וממילא היא תגל. (כידוע, צורת הנוכח לזכר זהה לצורת הנסתרת לנקבה.)

לפי הפירוש השני, "תשיש" הוא פועל יוצא המופנה לה': "אתה תשיש את העקרה", ושמחתה נובעת ממעשהו. ההערה שבסוגריים מסבירה את הדקדוק: בעברית אותה תחילית משמשת ל"אתה" בזכר ולי"היא", ולכן לאותה מילה עשויות להיות שתי המשמעויות.

ולהבין זה יש להקדים תחלה ביאור ענין ותגל העקרה בקיבוץ בניה שאם היא עקרה שלא ילדה מאין לה בנים שיקבצו לתוכה.

כדי להבין זאת יש להקדים תחילה הסבר לענין "ותגל העקרה בקיבוץ בניה": אם היא עקרה ולא ילדה, מניין יש לה בנים שיתקבצו לתוכה?

לפני ההכרעה בין הפירושים, המאמר שואל על הברכה עצמה: אם העקרה לא ילדה, אילו בנים יכולים להתקבץ לתוכה? התשובה תבהיר כיצד כנסת ישראל יכולה להיות "עקרה" במובן רוחני, ובכל זאת להיות לה בנים.

והענין כי הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ אשה כי תזריע⁵ וילדה זכר⁶ אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה.^{7,8,9,10}

והענין הוא, כפי שאמרו חז"ל על הפסוק "אשה כי תזריע וילדה זכר": "אשה מזרעת תחילה — יולדת זכר; איש מזריע תחילה — יולדת נקבה".

היסוד הוא דברי הגמרא על הפסוק הפותח את פרשת תזריע (ויקרא יב, ב): כשהאשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר; וכשהאיש מזריע תחילה, היא יולדת נקבה. המאמר יחיל כלל זה על הקשר שבין כנסת ישראל לה.

אהבה רבה, הזכר

2 ולהבין זה בעבודת ה'. הנה נודע שכנ"י [שכנסת ישראל] נק' בשם אשה והקב"ה נק' בשם איש וכמ"ש ביום ההוא תקראי איש¹¹ כו',

כדי להבין זאת בעבודת ה': ידוע שעם ישראל נקרא "אשה", והקדוש ברוך הוא נקרא "איש", כמו שכתוב: "ביום ההוא תקראי איש" וכו'.

המאמר מיישם כעת את הכלל התלמודי בעבודת ה'. כנסת ישראל, הנשמה הכללית של עם ישראל, היא ה"אשה", וה' הוא ה"איש", כפי שניבא הושע שישאל יקראו לה' "איש" — האיש שלי (הושע ב, יח).

והנה כמו שבאיש ואשה עד"מ אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, כך הנה בכנ"י [בכנסת ישראל] עם הקב"ה כשהאשה היא כנ"י [כנסת ישראל] מזרעת תחלה

והנה, כשם שבמשל של איש ואשה, כשהאשה מזריעה תחילה היא יולדת זכר, כך גם בכנסת ישראל ובקדוש ברוך הוא: כשהאשה, שהיא כנסת ישראל, מזריעה תחילה,

במשל האנושי, כשהאשה מזריעה תחילה הילד הוא זכר. בדומה לכך, כשכנסת ישראל, ה"אשה", עושה את הצעד הראשון לקראת ה', התוצאה היא "לידת" זכר.

היינו בחיי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מלמטה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך¹² שהוא ענין הנקרא בלשון הקבלה בשם העלאת מ"ן [מ"ן נוקבין], ואח"כ נמשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] והמשכת מ"ד [מ"ד מ"ן דוכריין] אזי יולדת זכר,

כלומר, כשיש בחינה של אתערותא דלתתא, מלמטה למעלה, בחינת "ואל אישך תשוקתך", וזהו מה שנקרא בלשון הקבלה "העלאת מ"ן", ואחר כך נמשכות אתערותא דלעילא והמשכת מ"ד — אז היא יולדת זכר;

הזרעת האשה תחילה היא אתערותא דלתתא: השתדלותו של האדם להתעלות בכוחות עצמו, בדומה ל"ואל אישך תשוקתך" שבכראשית ג, טז. בלשון הקבלה הדבר נקרא העלאת מ"ן, והיא מעוררת המשכת מ"ד, השפע הבא מלמעלה. כאשר אתערותא דלעילא באה כמענה לאתערותא דלתתא, נולד זכר.

דהיינו שמולדת בחי' אהבה בנש"י [בנשמות ישראל] שמבחי' דכר דהיינו בחי' אהבה רבה שהיא בחי' מי לי בשמים¹³ ועמך לא חפצתי, פ"י אפילו מה שעמך בקרוב לך,

כלומר, היא מולידה בנשמות ישראל אהבה מבחינת דכר, כלומר בחינת אהבה רבה, שהיא בחינת "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי" — פירוש, אפילו במה שעמך, בקרבתך.

ה"זכר" הנולד מן החיבור הזה הוא אהבה בנשמות ישראל הנקראת אהבה רבה. היא מתבטאת בדברי המשורר: "מי לי בשמים ועמך לא חפצתי" (תהילים עג, כה). אדמו"ר הזקן מפרש זאת כויתור על כל דבר, אפילו על מה ש"עמך", בקרבת ה', מתוך רצון בה' עצמו בלבד.

והיינו מ"ש כי עמך¹⁴ מקור חיים¹⁵ שהם חיי העוה"ב [העולם הבא] ותענוג אלקי שנמשך לנשמות בגי'ע [בגן עדן] להתענג על ה' מחמת השגתם והשכלתם בהשגה והשכלה מופלאה מאד, ועכ"ז [ועם כל זה] אין השגה זו מגעת

וזהו שכתוב: "כי עמך מקור חיים". אלו הם חיי העולם הבא והתענוג האלקי שנמשך לנשמות בגן עדן, להתענג על ה' מכוח השגתן והכנתן, בהשגה ובהכנה נפלאות ביותר. ואף על פי כן, השגה זו אינה מגיעה

הפסוק "כי עמך מקור חיים" (תהילים לו, י) מלמד מהו "עמך": חיי העולם הבא, התענוג האלקי שהנשמות בגן עדן נהנות ממנו באמצעות השגתן הנפלאה את ה'. נשגבת ככל שתהיה השגה זו, יש לה גבול.

אלא בבחי' עמך שהוא דבר הטפל ובטל אצלך ולא אתה ממש כי לית מחשבה תפיסא ביי [ביה] כלל^{16, 17}.
אלא עד בחינת "עמך" — דבר שהוא טפל ובטל אצלך, ולא אתה ממש, כי "לית מחשבה תפיסא ביה" כלל.

השגת הנשמות מגיעה רק לבחינת "עמך": לדבר שטפל לה' ובטל לפניו, ולא לה' עצמו. כפי שנאמר בתיקוני זוהר: "לית מחשבה תפיסא ביה" כלל.

אלא השגתם הוא בבחי' זיו השכינה זיו והארה בעלמא, ואי לזאת ועמך לא חפצתי אלא האהבה רבה היא ליבטל וליכלל באור אי"ס ב"ה ממש ולאשתאבא

אלא שהשגתן היא בבחינת זיו השכינה, זיו והארה בלבד. ולכן נאמר "ועמך לא חפצתי": האהבה רבה רוצה להתבטל ולהיכלל ממש באור אין סוף ברוך הוא, ולהשתאב

בגן עדן הנשמות משיגות רק את "זיו השכינה", הארה מנוכחותו של ה'. לכן בעל האהבה רבה אומר: "ועמך לא חפצתי" — רצונו להתבטל ולהיכלל באור אין סוף עצמו, "להשתאב בגופא דמלכא", כלשון הזוהר.

בגופא דמלכא¹⁸ שלמעלה מעלה מבחי' זיו והארה, והגם שבבחי' זו אי"א להיות ע"ד יושבין ונהנין מזיו¹⁹ כ"א אדרבה בחי' ביטול במציאות וכביטול והתכללות הנר באבוקה () (וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פי"ט)²⁰

בגופא דמלכא, שהוא למעלה מעלה מבחינת זיו והארה. ואף שבבחינה זו אי אפשר להיות במצב של "יושבין ונהנין מזיו", אלא אדרבה, זו בחינת ביטול במציאות, כביטולה והיכללותה של נר באבוקה (וכמו שכתוב בספר של בינונים, פרק יט),

"גופא דמלכא" מציין את עצמותו של ה', שלמעלה לאין ערוך מכל הארה. שם הנשמה אינה יכולה להמשיך "לשבת וליהנות מן הזיו", כפי שמתואר מצב הצדיקים בעולם הבא (ברכות יז ע"א); אדרבה, מציאותה מתבטלת, כמו שלהבת נר שנבלעת באבוקה, כפי שמוסבר בתניא, פרק יט.

הגם שתהיי [שתהיה] אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי²¹ כו', משא"כ בחיי יושבין ונהנין שמהותה ועצמותה

אף על פי [שהנשמה] תהיה אין ואפס ותתבטל שם לגמרי במציאותה וכו'; ואילו בבחינת "יושבים ונהנים", מהותה ועצמותה [נשארות]

בלשון התניא, פרק י"ט, הנשמה משתוקקת לכך אף על פי שתהיה שם "אין ואפס". לעומתה, הנשמות "יושבים ונהנים" בגן עדן נשארות שלמות, כישויות קיימות.

כמו שהוא כו' אעפ"כ [אף על פי כן] זה רצונה וחפצה להתבטל במהותו ועצמותו מלהיות נהנין רק מזיו כו'

כפי שהן וכו'; ואף על פי כן, זהו רצונה וחפצה: להתבטל במהותו ועצמותו, ולא ליהנות רק מזיו וכו' ובכל זאת, רצונה וחפצה של הנשמה הוא להתבטל בעצמותו של ה', ולא ליהנות רק מזיו ה'. התניא מתאר את הכיסופים האלה כחלק מעצם טבעה של הנשמה.

(ועמ"ש בד"ה מצה זו²² בענין מוחין דאבא ומוחין דאימא ועמ"ש בפ' בהר בד"ה כי תבואו אל הארץ²³ בענין ונפש כי תקריב).

(ראו מה שכתוב במאמר המתחיל "מצה זו", בעניין מוחין דאבא ומוחין דאימא; וראו מה שכתוב בפרשת בהר, במאמר המתחיל "כי תבואו אל הארץ", בעניין "ונפש כי תקריב").

הסוגריים מפנים לשני מאמרים בלקוטי תורה. "מצה זו" (פרשת צו) משווה בין מוחין דאבא, שמתגלים בשבת, לבין מוחין דאימא, שמתגלים בשמחת החגים; "כי תבואו אל הארץ" (פרשת בהר) עוסק בנשמה שמקריבה את עצמה בתפילה, "ונפש כי תקריב" (ויקרא ב, א).

ואהבה זו נק' בחיי דכר כמו מעלת הזכר על הנקבה כי נשים דעתן קלות²⁴ משא"כ הזכר שהוא בר דעת, אהבה זו נקראת בחינת זכר, בדומה ליתרון הזכר על הנקבה, שכן "נשים דעתן קלות", ואילו הזכר הוא בר דעת.

אהבה גדולה נקראת "זכר", משום שכאן הזכר מסמל דעת יציבה. הביטוי התלמודי "נשים דעתן קלות" (שבת לג, ב) משמש כאן לתיאור שני אופנים בנפש: האופן ה"נקבי" הוא דעת שקל להשפיע עליה, ואילו ה"זכרי" הוא בר דעת, מי שדעתו מיושבת.

וזהו שבחיי אה"ר [אהבה רבה] הנ"ל נק' דכר שהוא דעת חזק שבוחר העיקר ולא הטפל²⁵ הגם שלא יהי [יהיה] בבחיי יש כו'

וזהו שבחינת אהבה רבה הנזכרת לעיל נקראת זכר: היא דעת חזקה הבוחרת בעיקר ולא בטפל, אף על פי שלא תהיה בבחינת יש וכו'

אהבה רבה היא "זכר", משום שהיא נובעת מדעת חזקה — הכרה יציבה הבוחרת בעיקר, ה' עצמו, ולא בטפל, זיו ה'. היא בוחרת בכך אף על פי שהאדם לא יישאר אז בבחינת יש, כלומר כישות העומדת בפני עצמה.

ואינו חפץ הטפל אף שיהי' [שיהיה] נשאר על מהותו נהנין מזיו כו', ואע"פ [ואף על פי] שגם בחי' זו נקי מקור חיים וכדאי כל יסורים דגיהנם²⁶ בשביל ליתי לגי' [לגן עדן] אפי"ה [אפילו הכי] הוא

ואינו חפץ בטפל, אף על פי שעל ידו יישאר במהותו וייהנה מהזיו וכו'. ואף שבחינה זו נקראת גם "מקור חיים", ו"כדאי כל יסורי גיהנום כדי להגיע לגן עדן", אף על פי כן הוא

הוא אינו רוצה בטפל, אף על פי שהדבר יאפשר לו להישאר כפי שהוא וליהנות מזיו ה'. אכן, גן עדן נקרא "מקור חיים", ונאמר שכדאי לעבור את כל יסורי גיהנום כדי להגיע אליו. הדבר מזכיר את בקשתו של רבי מאיר על אחר בחגיגה טו, ב: שיידון, ואחר כך יבוא לעולם הבא.

רק בחי' עמך כנ"ל ואינו ערוך כלל לגבי אור א"ס ב"ה כי ביו"ד נברא העוה"ב [העולם הבא],²⁷ שכל בחי' העוה"ב [העולם הבא] אינו אלא בחי' נקודה.²⁸

רק בחינת "עמך", כנזכר לעיל, ואין לה שום ערך כלל ביחס לאור אין סוף ברוך הוא; שהרי העולם הבא נברא באות יו"ד, וכל בחינת העולם הבא אינה אלא בחינת נקודה.

גם גן עדן הוא רק בחינת "עמך", ואין לו שום ערך ביחס לאור אין סוף. הגמרא (מנחות כט, ב) אומרת שהעולם הבא נברא באות יו"ד, האות הקטנה ביותר, שהיא נקודה בלבד; לכן העולם הבא כולו אינו אלא "נקודה" לעומת ה'.

קטע 3 • 31-4

שכר והאהבה הקטנה

3 ולכן לא יחפוץ לעשות הטפל עיקר בשביל הלגרמיה שלו. וזהו הנקי במשנה שלא על מנת לקבל פרס²⁹ שבחי' נהנין מזיו נקי פרס שאינו רק פרוסה מלשון הלא פרוס לרעב לחמך,³⁰

ולכן לא ירצה להפוך את הטפל לעיקר לשם האינטרס האישי שלו. זהו מה שנקרא במשנה "שלא על מנת לקבל פרס": הבחינה של "נהנין מזיו" נקראת פרס, מפני שאינה אלא חתיכה, מלשון "הלא פרוס לרעב לחמך".

מי שיש לו אהבה גדולה רוצה את ה' עצמו, ולכן לא יחפוץ את הטפל — ההנאה שלו — לעיקר לשם עצמו. המשנה (אבות א, ג) מלמדת לעבוד "שלא על מנת לקבל פרס", ואדמו"ר הזקן שומע במילה "פרס" את המילה "פרוסה", חתיכה בלבד, כמו בפסוק בישעיהו: "לפרוס לרעב לחמך" (ישעיהו נח, ז).

ולכן אינו חפץ בפרוסה זו וזו זה כ"א לאשתאבא בגופא דמלכא בבחי' ביטול בעצמיות אור א"ס ב"ה כו', אשר שם פרוסה הנ"ל כלא ממש חשיבי כטפה באוקיינוס.

לכן אינו חפץ בפרוסה הזאת ובזיו הזה, אלא רק להיבלע בגופו של המלך, מתוך ביטול בעצמות אור אין סוף ברוך הוא וכו'; ושם הפרוסה האמורה נחשבת ממש כאין, כטיפה באוקיינוס.

ההנאה מזיו ה' בגן עדן היא רק "פרוסה" מאורו. מי שיש לו אהבה גדולה רוצה במקום זאת להיבלע בעצמותו של ה', ושם אותה פרוסה נחשבת לאין ממש, כטיפה באוקיינוס.

משא"כ בחיי יולדת נקבה זהו בחיי אהבה זוטא שהאהבה היא על מנת לקבל פרס בגי"ע [בגן עדן]

לעומת זאת, הבחינה של "יולדת נקבה" היא בחינת אהבה זוטא, אהבה על מנת לקבל פרס בגן עדן;

לעומת זאת, לידת ה"נקבה" היא אהבה זוטא, אהבה קטנה יותר. היא אוהבת את ה' כדי לקבל פרס — את התענוג של גן עדן.

דהיינו שחפץ קרבת אלהים ולדבקה בו, דהיינו שתשאר עצמות ומהות הנפש כמו שהיא דבוקה בו ית' בגי"ע [בגן עדן].³¹

כלומר, הוא חפץ בקרבת אלקים ולדבוק בו; כלומר, שעצמותה ומהותה של הנפש יישארו כפי שהן, כשהן דבוקות בו יתברך בגן עדן.

האהבה הקטנה יותר היא רצון אמיתי לקרבת ה' ולדבקות בו. אך היא רוצה שהנפש תישאר כפי שהיא — מציאות נפרדת הדבקה בה' בגן עדן — ולא תתבטל בו.

4 וזהו בחיי נפשי אויתך³² כאדם המתאוה לחיי נפשו³³ כו' ולכן בוחר יותר בבחי' הפרס שהוא רק זיו והארה ביו"ד נברא³⁴ כו'

זו בחינת "נפשי השתוקקה אליך", כמו אדם המשתוקק לחיי נפשו וכו'. לכן הוא מעדיף את בחינת השכר, שאינו אלא זיו והארה, "שנברא באות יו"ד" וכו',

האהבה הפחותה מתוארת במילים "נפשי השתוקקה אליך" (ישעיהו כו, ט), שאדמו"ר הזקן מסביר בפרק מ"ד בתניא כהשתוקקות לה', כמו שאדם משתוקק לחיי נפשו שלו. מכיוון שאהבה זו מבקשת חיים לעצמו, היא מעדיפה את השכר — זיו העולם הבא, שנברא באות יו"ד, נקודה בלבד.

כדי לישאר על מהותו ועצמותו של הנפש ואינו חפץ לאשתאבא וליבטל כהתכללות נר באבוקה בעצמיות

כדי להישאר במהותו ובעצמותו שלו, כלומר בנפש, ואינו רוצה להיבטל ולהתבטל, כמו נר הכלול באבוקה, בעצמות

אדם שאהבה זו מאפיינת אותו רוצה לשמר את קיומו שלו כנפש. הוא אינו רוצה להיבטל ולהתבטל בעצמות ה', כמו נר שנבלע באבוקה.

אור א"ס ב"ה, ונק' בחיי אהבה זוטא זו בשם נקבה שדעתה קלה שעושה את הטפל עיקר דהיינו ע"מ [על מנת] לקבל פרס בשביל הלגרמיה שלו.

אור אין סוף ברוך הוא. בחינת אהבה פחותה זו נקראת "נקבה שדעתה קלה", מפני שהיא הופכת את הטפל לעיקר, כלומר, [היא] פועלת כדי לקבל שכר, למען האינטרס העצמי שלו (לגרמיה).

לכן האהבה הפחותה נקראת "נקבה", שדעתה "קלה": היא הופכת את הטפל — השכר — לעיקר. היא פועלת כדי לקבל שכר, למען עצמה (לגרמיה).

מי מתעורר תחילה

5 וזהו נפשי אויתיך בלילה³⁵ שבחיי אהבה זו נקי עדיין לילה היא אהבה של חושך כו'.

זהו "נפשי אויתיך בלילה": בחינה זו של אהבה נקראת עדיין "לילה"; זו אהבה של חושך וכו'.

הפסוק מסתיים במילים "בלילה", ואדמו"ר הזקן קורא אותן כתיאור של האהבה הנמוכה עצמה. גם היא עדיין "לילה", אהבה של חושך, בהשוואה לאהבה רבה.

וזהו הפי' שכשהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר. משא"כ איש מזריע תחלה יולדת נקבה. כי הנה נודע

שהאוי"ר [שהאהבה ויראה] שהאדם מעורר בנפשו הם רק אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] לאהוי"ר [לאהבה ויראה]

הבאים מלמעלה בבחי' אתעדל"ע [אתערותא דלעילא]

זהו פירוש [המאמר] שכאשר האישה מזריעה תחילה היא יולדת זכר, ואילו [כאשר] האיש מזריע תחילה היא יולדת נקבה. שהרי ידוע שהאהבה והיראה שאדם מעורר בנפשו הן רק אתערותא דלתתא לאהבה וליראה שבאות מלמעלה, בבחינת אתערותא דלעילא.

כעת המאמר מסביר את הכלל שבגמרא. כל האהבה והיראה שאדם מעורר בעצמו הן רק אתערותא דלתתא, המעוררת אהבה ויראה מלמעלה, הניתנות כאתערותא דלעילא.

(כמ"ש ע"פ וארא אל אברהם³⁶ ובהערה לתיקון חצות),³⁷ ולכן אם האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] קדמה

תחלה שמייגע א"ע [את עצמו] להוליד אהוי"ר [אהבה ויראה] מרוח בינתו כו'

(כפי שמבואר על הפסוק "וארא אל אברהם", ובהערה לתיקון חצות). לכן, אם האתערותא דלתתא קדמה ובאה תחילה, כאשר האדם מתייגע כדי להוליד אהבה ויראה מרוח בינתו וכו',

ההערה שבסוגריים מפנה לביאור על הפסוק "וארא אל אברהם" (שמות ו:ג'), ולהערה על תיקון חצות, הקינה הנאמרת בחצות הלילה. כאשר האתערותא דלתתא באה תחילה, האדם עמל להוליד אהבה ויראה מ"רוח בינתו", באמצעות התבוננותו שלו.

אזי נמשך האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] מבחינה ומדרגה גבוה מפנימית האור והחיות שמאיר אור א"ס

ב"ה בכנ"י [בכנסת ישראל], ועי"ז יולדת זכר שיערה עליו רוח ממרום³⁸ להיות האהבה בבחי' אהבה רבה

למעלה מהשגת נפשו שיחפוץ ליכלל ולאשתאבא כו'.

אזי נמשכת האתערותא דלעילא מבחינה ומדרגה גבוהה, מפנימיות האור והחיות שבהם אור אין סוף ברוך הוא מאיר בכנסת ישראל; ועל ידי כך היא יולדת זכר: "תערה עליו רוח ממרום", כך שהאהבה היא בבחינת אהבה רבה, למעלה מהשגת נפשו, והוא חפץ להיכלל ולהשתאב וכו'.

במקרה כזה האתערותא דלעילא נמשכת מבחינה גבוהה: מפנימיות האור שאור אין סוף מאיר באמצעותו בכנסת ישראל. זו לידת ה"זכר": "תערה עליו רוח ממרום" (ישעיהו לב, טו), והאהבה נעשית אהבה רבה, למעלה מהשגת הנפש עצמה, עם רצון להיכלל ולהשתאב בה'.

אך לפעמים הגם שאין אתעדלית [אתערותא דלתתא] מלמטה עכ"ז [עם כל זה] נמשך אתעדלית [אתערותא דלעילא] תחלה לעורר אתעדלית [אתערותא דלתתא], וזהו הנק' איש מזריע תחלה.

אך לפעמים, אף שאין אתערותא דלתתא, בכל זאת נמשכת תחילה אתערותא דלעילא, כדי לעורר אתערותא דלתתא; וזה נקרא "האיש מזריע תחילה".

לפעמים אין כלל אתערותא דלתתא, והי' שולח תחילה אתערותא דלעילא כדי לעורר את האדם. לכך קוראת הגמרא "האיש מזריע תחילה".

6 ואתעדלית [ואתערותא דלעילא] זו כיון שנמשכה בלי אתעדלית [אתערותא דלתתא] אינה רק מבחי' חיצונית

האור והחיות שמאיר א"ס ב"ה, ולכן אעפ"י [אף על פי] שהיא מעוררת ג"כ התהוות אתעדלית [אתערותא דלתתא] ונעשה בחי' הולדה מאחר שיש אתעדלית [אתערותא דלעילא] ואתעדלית [ואתערותא דלתתא],

מכיוון שאתערותא דלעילא זו נמשכת ללא אתערותא דלתתא, היא נובעת רק מבחינת החיצונית של האור והחיות שבהם מאיר אין סוף ברוך הוא. לכן, אף שגם היא מעוררת את התהוותה של אתערותא דלתתא ונוצרת בחינת הולדה, מאחר שיש [גם] אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא,

אתערותא דלעילא שמגיעה ללא אתערותא דלתתא נובעת רק מבחינת החיצונית של האור שבו מאיר אין סוף. היא אכן מעוררת באדם מידה מסוימת של אתערותא דלתתא, ומכיוון ששתי ההתעוררויות נוכחות, נוצרת "הולדה" של אהבה.

אך ההולדה היא רק בחי' נקבה שהוא האהבה זוטא הנ"ל לרוות צמאונה לבד ולא להשתפך נפשה בביטול ההשגה כנר בפני האבוקה.

אך ההולדה היא רק מבחינת נקבה, שהיא האהבה הזוטא שנזכרה לעיל: רק להרוות את צמאונה, ולא לשפוך את נפשה בביטול ההשגה, כנר בפני האבוקה.

מה שנולד, לעומת זאת, הוא רק בחינת "נקבה" — האהבה הזוטא: אהבה המבקשת להרוות את צמאונה לה'. היא אינה מגיעה לידי כך שהנפש נשפכת וביטול ההשגה, כנר בפני אבוקה.

ועיין ³⁹ בזהר פ' תזריע דמ"ה סע"א [סוף עמוד א] ועמ"ש סד"ה והיה מספר ⁴⁰ בענין בת קול מכרזת, ועמ"ש בד"ה שבת שבתון הוא.

עיינו בזהר, פרשת תזריע, דף מ"ה ע"א בסופו; וראו מה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "והיה מספר [בני ישראל]", בעניין "בת קול מכרזת"; וכן מה שנכתב במאמר המתחיל "שבת שבתון הוא".

זהר בפרשת תזריע (ג, מ"ה ע"א) מתאר דפוס דומה: כאשר כנסת ישראל מעוררת תחילה את רצונה, הכול מתמלא מצד ימין; וכאשר הקדוש ברוך הוא מעורר תחילה, הכול הוא מצד הנקבה. המאמר מפנה גם להסברים שבמאמר "והיה מספר בני ישראל" (הושע ב, א), בעניין בת קול המכרזת, וכן למאמר "שבת שבתון הוא".

העקרה

7 והנה כשכנסתי [כשכנסת ישראל] היא בבחי' זו דאיש מזריע תחלה נקראת עקרה ואע"ג [ואף על גב] שיוולדת נקבה שהיא בחי' אהבה זוטא נקראת עקרה כאילו אינה יולדת כלל, לפי שגם הולדה זו לא נמשך בה מצד עצמה ע"י אתעדלית [אתערותא דלתתא] שלה,

והנה, כאשר כנסת ישראל נמצאת בבחינה של "האיש מזריע תחילה", היא נקראת עקרה. ואף על פי שהיא מולידה נקבה, שהיא בחינת אהבה זוטא, היא נקראת עקרה, כאילו אינה מולידה כלל, משום שגם הולדה זו לא נמשכה ממנה מצד עצמה, באמצעות אתערותא דלתתא שלה,

כאשר כנסת ישראל נמצאת במצב של "האיש מזריע תחילה", היא נקראת "עקרה". אף שהיא מולידה "נקבה" — אהבה זוטא — הדבר נחשב כאילו לא הולידה כלל, משום שאהבה זו לא נבעה מאתערותא דלתתא שלה.

רק שנמשך ע"י קדימת האתעדלית [האתערותא דלעילא] דאיש מזריע תחלה, אי"כ אין נקי ההולדה על שמה, ולכן נקראת עקרה.

אלא נמשכה רק מכוח הקדמת אתערותא דלעילא, בבחינת "האיש מזריע תחילה". אם כן, ההולדה אינה נקראת על שמה, ולכן היא נקראת עקרה.

ההולדה התאפשרה רק משום שאתערותא דלעילא קדמה. לכן היא אינה מיוחסת לה, והיא נקראת עקרה.

8 וע"ז אמר ותגל העקרה בקבוץ בניה פי' שאף גם כשהיא בבחינת עקרה אלא שהאתעדלית [שהאתערותא

דלעילא] מקדים לבוא לעורר אתעדלית [אתערותא דלתתא] אעפ"כ [אף על פי כן] יהיה קבוץ בניה

על כך נאמר: "ותגל העקרה בקיבוץ בניה". כלומר, גם כשהיא בבחינת עקרה, ורק ההתעוררות מלמעלה מקדימה לבוא ולעורר את ההתעוררות מלמטה, אף על פי כן יהיה קיבוץ בניה,

זהו פירושה של הברכה "ותגל העקרה בקיבוץ בניה". גם כאשר כנסת ישראל היא בבחינת "עקרה", וההתעוררות מלמעלה באה תחילה, עדיין יתקבצו אליה בניה.

דהיינו שתהיה יולדת זכר, ואיך יהיה זה, לזה אמר בשמחה שע"י השמחה של מצוה יוכל להיות בחי' זו, דאע"ג [דאף על גב] שאיש מזריע תחלה עכ"ז [עם כל זה] תהי' [תהיה] יולדת זכר.

כלומר, היא תלד זכר. כיצד ייתכן הדבר? על כך נאמר: "בשמחה" — באמצעות שמחה של מצווה יכולה בחינה זו להתממש: אף על פי שהאיש מזריע תחילה, בכל זאת היא תלד זכר.

אותם "בנים" הם לידה של זכר, כלומר אהבה רבה. המילים האחרונות של הברכה, "בשמחה", מלמדות כיצד הדבר נעשה: באמצעות שמחה של מצווה היא יכולה ללדת זכר, אף כאשר "האיש מזריע תחילה".

כוחה של השמחה

9 והענין דהנה כתיב⁴¹ תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה⁴² ובטוב לבב מרוב כל ועבדת את אויביך⁴³ וגו'.

הביאור הוא כך: נאמר, "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ועבדת את אויביך" וגו'.

כדי להסביר את כוחה של השמחה, המאמר מביא את האזהרה שבדברי התוכחה בפרשת כי תבוא: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב... ועבדת את אויביך" (דברים כח, מז-מח).

דלכאורה משמע אע"פ [אף על פי] שעובד אלקים רק שאין העבודה בשמחה וטוב לבב אזי יומשך העונש ועבדת את אויביך, וזה אינו מובן כי מפני מה יהי' [יהיה] העונש המר הזה מחמת חסרון השמחה לבד.

לכאורה משתמע מכך שגם אם אדם עובד את ה', אלא שעבודתו אינה בשמחה ובטוב לבב, תימשך עליו העונשיות של "ועבדת את אויביך". והדבר אינו מובן: מדוע יבוא עונש מר כל כך רק בשל חסרון השמחה?

לפי הפשט, הפסוק נראה כאומר שגם אדם שעובד את ה', אלא שאינו עושה זאת בשמחה, ייענש בשעבוד לאויביו. קשה להבין זאת: מדוע יבוא עונש מר כל כך רק בגלל חסרון השמחה?

אך הענין כמ"ש כי אדם אין צדיק בארץ⁴⁴ אשר יעשה טוב ולא יחטא ומחמת זה נמשך העונש ואעפ"כ [ואף על פי כן] אילו הי' [היה] עובד את

אך הביאור הוא כפי שנאמר: "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ובגלל זה נמשך העונש. ואף על פי כן, אילו היה עובד את

התשובה היא שהעונש בא למעשה על החטאים, שכן "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ). השמחה היא שהייתה יכולה למנוע אותו.

ה' בשמחה של מצוה הי' [היה] גדול כח שמחה זו שמעורר השמחה למעלה כביכול והיא מבטלת הדינים כו' כי באור פני מלך⁴⁵ חיים כו'

ה' בשמחה של מצווה, היה כוחה של שמחה זו גדול: היא הייתה מעוררת כביכול שמחה למעלה, ושמחה זו מבטלת את הדינים וכו', שהרי "באור פני מלך חיים" וכו'.

אילו עבד את ה' בשמחה של מצווה, שמחתו הייתה מעוררת שמחה למעלה, והשמחה שלמעלה מבטלת את הדינים. כמאמר הפסוק: "באור פני מלך חיים" (משלי טז, טו): כאשר פני המלך מאירות, יש חיים ולא דין.

(ועי' בזהר פ' תצוה דף קפ"ד ע"ב), משא"כ תחת אשר לא עבדת בשמחה כו' נמשך העונש על העוונות אשר אין צדיק בארץ כו' כנ"ל.

(וראה בזהר, פרשת תצוה, דף קפ"ד ע"ב.) אבל כאשר "תחת אשר לא עבדת בשמחה" וכו', נמשך העונש על העוונות, שכן "אין צדיק בארץ" וכו', כנזכר לעיל.

בזהר (ב, קפ"ד ע"ב) נאמר ששמחתו של האדם למטה מושכת שמחה נוספת מלמעלה, והעולם התחתון מקבל מלמעלה בהתאם לאופן שבו הוא מאיר את פניו. כשאין שמחה, חל העונש על החטאים שאיש אינו נמנע מהם לגמרי.

ועדי' יובן גם כאן כי הנה כל הנ"ל מה שיש הפרש בין אשה כי תזריע⁴⁶ שאז יולדת זכר ובין איש מזריע תחלה שאינה יולדת

ועל דרך זו יובן גם כאן: כל האמור לעיל, שיש הבדל בין "אשה כי תזריע", שאז היא יולדת זכר, לבין "איש מזריע תחלה", שאינה יולדת

אותו עיקרון חל גם על האישה ועל האיש. ההבדל שתואר לעיל — בין "אשה כי תזריע", שמולידה זכר, לבין "איש מזריע תחלה", שמולידה נקבה בלבד — מתקיים רק בתנאים מסוימים.

אלא נקבה, זהו דוקא כאשר אור א"ס ב"ה נמשך בדרך וסדר הדרגת השתלשלות שע"פ מאמר קו המדה שכך היא המדה שאם אשה מזרעת תחלה ואכשור

אלא נקבה — הבדל זה קיים דווקא כאשר אור אין סוף ברוך הוא נמשך בדרך ובסדר של השתלשלות הדרגתית, על פי מאמר קו המידה. כך היא המידה: אם אישה מזריעה תחילה, וכשר

ההבדל הזה מתקיים רק כאשר אור אין סוף נמשך בסדר המדורג של השתלשלות. סדר זה פועל לפי "קו המידה", שהוא מידה מדויקת שבה מה שנמשך מלמעלה תואם למה שנעשה למטה.

דרי שיש אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] יומשך אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' עליונה עד שתהי' [שתהיה] יולדת זכר בחי' אה"ר [אהבה רבה], משא"כ כשלא אכשור דרי וליכא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אזי המדה שנמשך האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] רק מבחי' חיצונית עד שאינה יולדת אלא נקבה.

דרא, שיש אתערותא דלתתא, תימשך אתערותא דלעילא מבחינה עליונה, עד שתלד זכר, בחינת אהבה רבה. אבל כשאין הדורות כשרים ואין אתערותא דלתתא, המידה היא שאתערותא דלעילא תימשך רק מבחינת חיצוניות, עד שאינה יולדת אלא נקבה.

לפי מידה זו, כאשר הדורות כשרים ויש אתערותא דלתתא, האתערותא דלעילא נמשכת מבחינה עליונה, ונולדת אהבה רבה — "זכר". כאשר הדורות אינם כשרים ואין אתערותא דלתתא, האתערותא דלעילא נמשכת רק מבחינת חיצוניות, ונולדת רק "נקבה".

משא"כ ע"י שמחה של מצוה⁴⁷ שמעורר בחי' שמחה העליונה שהשמחה גורם הגילוי והוא שהאור בא ונמשך

לעומת זאת, באמצעות שמחה של מצווה, המעוררת את בחינת השמחה העליונה — שכן השמחה גורמת לגילוי, כלומר, האור בא ונמשך

שמחה של מצווה פועלת באופן אחר. היא מעוררת את השמחה העליונה, והשמחה מביאה לגילוי: האור יורד אל מחוץ לסדר הרגיל.

מעצמות המאציל בתוספות ועילוי רב שלא כדרך וסדר ההדרגה ע"ד דוגמא בחי' השמחה במלך ב"ו [בשר ודם] שיוצא אז חוץ לגדרו והגבלת המדות

מעצמות המאציל, בתוספת ובעילוי רב, שלא על פי דרך וסדר ההדרגה. לדוגמה, שמחתו של מלך בשר ודם, שיוצא אז מגבולותיו ומגבלות המדות,

האור שהשמחה מגלה בא מעצמות המאציל — ה' כמקור כל האצילות — בתוספת גדולה, ולא באמצעות הסדר המדורג. הדוגמה היא מלך בשר ודם, ששמחתו מוציאה אותו מגבולותיו הרגילים ומן ההתנהלות המדודה שלו.

ולכן יוכל להתגלות לקטן כמו לגדול בשוה ממש, כמ"כ [כמו כן] למעלה ממש בבחי' התגלות שמחה עליונה,

ולכן הוא יכול להתגלות לקטן כמו לגדול, ממש בשוה; וכך גם למעלה, ממש, בבחינת גילוי השמחה העליונה:

בשמחתו יכול מלך כזה להראות את עצמו לאדם קטן בדיוק כפי שהוא מראה את עצמו לגדול, בשוה גמור. כך גם למעלה, כאשר השמחה העליונה מתגלה.

הנה אז מתחברים ומתערבים ומתכללים יחד כל האורות עליונים עד שאין שום הפרש בין מעלה ומטה ימין ושמאל כו'.

אז כל האורות העליונים מתחברים, מתערבים ונכללים יחד, עד שאין שום הבדל בין מעלה למטה, ימין ושמאל וכו'.

כאשר השמחה העליונה מתגלה, כל האורות העליונים מתחברים ומתמזגים, עד שאין הבדל בין מעלה למטה, ימין ושמאל. במצב זה, מידת ההדרגה כבר אינה קובעת מה ייוולד.

העקרה שמחה

10 ואזי נמשך שאף עקרה תקבץ בניה דהיינו שאע"פ [שאף על פי] שהיא בבחי' עקרה ואיש מזריע תחלה עכ"ז [עם כל זה] תהיה יולדת זכר כו' וכמ"ש בד"ה רני ושמחי בת^{48, 49} כו' שזהו ענין איש ואיש יולד בה⁵⁰ כו' ע"ש.

ואז מתרחש שגם העקרה מקבצת את בניה: כלומר, אף שהיא בבחינת עקרה והאיש מזריע תחילה, בכל זאת היא תלד זכר וכו'. כפי שמבואר במאמר המתחיל "רני ושמחי בת [ציון] וכו', שזהו פירוש "איש ואיש יולד בה" וכו'; עיינו שם.

השמחה גורמת שגם ה"עקרה" תקבץ את בניה: גם כאשר האיש מזריע תחילה, נולד זכר. המאמר בתורה אור על "רני ושמחי בת ציון" (זכריה ב, יד) מסביר שזהו פירוש "איש ואיש יולד בה" (תהלים פז, ה).

וזהו שאנו מבקשים שוש תשיש ותגל העקרה⁵¹ כו' שע"י השמחה של מצוה מלמטה שהעקרה היא כנ"י [כנסת ישראל] תשיש ותגל בעצמה בשמחה של מצוה עי"ז מעוררים גילוי שמחה עליונה

וזהו מה שאנו מבקשים: "שוש תשיש ותגל העקרה" וכו': באמצעות שמחת המצווה למטה, כשהעקרה — שהיא כנסת ישראל — שמחה ומשתעשעת בעצמה בשמחת מצווה, מתעוררת על ידי כך התגלות של שמחה עליונה

זהו מה שמבקשים בברכת הנישואין. בקריאה הראשונה של "תשיש", העקרה — כנסת ישראל — שמחה ומשתעשעת בעצמה בשמחת מצווה למטה, ובאמצעות כך מתעוררת התגלות של שמחה למעלה.

(וכמ"ש במ"א ע"פ שוש איש⁵² בהוי"ע⁵³ ע"ש), ועי"ז אתה תשיש ותגל העקרה והוא ענין משמח ציון בבניה כו'.

(כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "שוש איש בהוי"ע"; עיינו שם), ועל ידי כך "אתה תשיש ותגל העקרה". זהו ענין "משמח ציון בבניה" וכו'.

המאמר מפנה לביאורו במקום אחר על "שוש איש בהוי"ע" (ישעיהו סא, י). אז מתקיימת הקריאה השנייה: ה' משמח אותה והעקרה משתעשעת, כפי שנחתמת הברכה: "משמח ציון בבניה".

ולכן ע"י השמחה ג"כ לא יהי [יהיה] בחי' ועבדת את אויביך⁵⁴ שכל בחי' שינו יים והנפילה מעבודת ה' מגדלות לקטנות גם הנפילה בתאוות שזהו ענין ועבדת את אויביך כ"ז [כל זה] הוא

ולכן, באמצעות השמחה, לא תהיה גם הבחינה של "ועבדת את אויביך". כל השינויים והנפילה בעבודת ה' מגדלות לקטנות, וכן הנפילה לתאוות — שכל זה הוא ענין "ועבדת את אויביך" — כל אלה הם

השמחה מגינה גם מפני "ועבדת את אויביך". השינויים והנפילות בעבודת ה', ממצב תודעתי מורחב (גדלות) למצב מצומצם (קטנות), ואף הנפילה לתאוות, הם משמעותו של הפסוק "ועבדת את אויביך".

רק תחת אשר לא עבדת בשמחה⁵⁵ כִּי־א בבחי' יש מי שאוהב ומשיג שהוא בחי' לגרמיה ומזה נמשך הנפילה כו'

רק משום שִׁלֹא עבדת בשמחה, אלא מתוך תחושה של ישות — אדם שאוהב ומשיג — שהיא בחינת "לגרמיה", ומתוך כך באה הנפילה וכו'.

כל אלה נובעים רק מכך שִׁלֹא עבדת בשמחה: האדם עבד מתוך תחושה של ישות, של עצמי שאוהב ומשיג, כלומר מתוך עבודה למען עצמו ("לגרמיה"). מתחושת הישות הזאת באה הנפילה.

אבל עִיִּי השמחה בה' לא יהיו שינויים אלו כו' (ועיין בפ' ויחי דרכי"א⁵⁶ ובפ' אמור דק"ז בענין אתר דמשתני והיינו בחי' אהבה זוטא שמבחי' נשים דעתן קלות בבחי' לגרמיה

אבל באמצעות השמחה בה' לא יהיו שינויים אלה וכו'. (ועיין [בזוהר] בפרשת ויחי, דף רכ"א, ובפרשת אמור, דף ק"ז, בעניין "אתר דמשתני" — "מקום שמשנתנה"; זוהי בחינת האהבה הקטנה, שמקורה בבחינת "נשים דעתן קלות", והיא בבחינת "לגרמיה";

השמחה בה' מונעת שינויים אלה. הסוגריים מפנים לזוהר (ויחי, דף רכ"א; אמור, דף ק"ז), בעניין "מקום שמשנתנה". בחינת המקום המשתנה היא האהבה הקטנה, שמקורה ב"נשים דעתן קלות" ובדאגה לעצמו, ולכן היא משתנה.

לכך יש בה שינויים וכמ"ש ע"פ חכלילי עינים^{57, 58} משא"כ בבחי' אהבה רבה שמבחי' זכר אין בה שינויים⁵⁹ ונקי' עץ חיים וכמ"ש בד"ה מקושש עצים^{60, 61} והשמחה בה' מרחקת ג"כ מן התאוות כמ"ש בד"ה ה' לי בעוזרי.^{62, 63}

ולכן יש בה שינויים, כפי שמבואר על הפסוק "חכלילי עינים"; ואילו בבחינת אהבה רבה, שמקורה בבחינת זכר, אין שינויים, והיא נקראת "עץ חיים", כפי שמבואר כמאמר המתחיל "מקושש עצים". והשמחה בה' גם מרחיקה מן התאוות, כפי שמבואר במאמר המתחיל "ה' לי בעוזרי".

האהבה הקטנה משתנה, כפי שמוסבר בתורה אור על "חכלילי עינים" [מייז] (בראשית מט, יב); לעומתה, האהבה רבה, שהיא בחינת "זכר", אינה משתנה ונקראת "עץ חיים", כפי שמבואר על "מקושש עצים" (במדבר טו, לב). השמחה בה' גם מרחיקה את האדם מתאוות, כפי שמבואר על "ה' לי בעוזרי" (תהלים קיח, ז).

ועמ"ש בביאור ע"פ צאינה וראינה^{64, 65} מענין זה ועמ"ש ג"כ פ' בשלח ע"פ ולא נחם⁶⁶ אלקים דרך ארץ פלשתים⁶⁷ וע"פ אסרי לגפן^{68, 69} כו' שהשמחה צ"ל כלולה ביראה וביטול כו' (ועמ"ש עוד מזה בשה"ש [בשיר השירים] בביאור ע"פ צאינה וראינה):

ועיינו במה שנכתב בעניין זה בביאור על הפסוק "צאינה וראינה"; ועיינו גם במה שנכתב בפרשת בשלח על הפסוק "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים", ועל הפסוק "אסרי לגפן" וכו', שהשמחה צריכה להיות כלולה ביראה ובביטול וכו'. (ועיינו עוד בעניין זה בשיר השירים, בביאור על הפסוק "צאינה וראינה").

המאמר מפנה לביאורים נוספים: הביאור על "צאינה וראינה" (שיר השירים ג, יא), ולתורה אור על "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" (שמות יג, יז) ועל "אסרי לגפן" (בראשית מט, יא). ביאורים אלה מלמדים שהשמחה צריכה להיות כלולה ביראה ובביטול.

בעבודה

עבדו את ה' בשמחה, בשמחה של מצוה. שמחה כזאת מעוררת שמחה עליונה, כך שגם כאשר ההשראה של האדם באה מלמעלה ולא מתוך מאמציו שלו, היא יכולה להוליד אהבה רבה; והיא מגינה מפני נפילות בעבודת ה' — מגדלות לקטנות ועד לתאוות — הנובעות מעבודה מתוך תחושת ישות. יש לחבר את השמחה הזאת עם יראה וביטול. על האדם גם להתייגע כדי לעורר בעצמו אהבה ויראה, ולכוון את אהבתו אל ה' עצמו ולא אל השכר.

שאלות לשיחה

1. מהם שני הפירושים ל"תשיש", וכיצד סוף המאמר מראה ששניהם מתקיימים, האחד מביא לידי האחר?
2. מדוע האהבה המבקשת את ה' עצמו, גם במחיר ביטול העצמי, נקראת "זכר", ואילו האהבה המבקשת את התענוג שבגן עדן נקראת "נקבה"?
3. מדוע אתערותא דלעילא שבאה בלי מאמציו של האדם נובעת רק מחיצוניות האור, ואילו זו הבאה כמענה לאתערותא דלתתא נובעת מפנימיותו?
4. באיזה מובן כנסת ישראל היא "עקרה" גם כאשר היא מולידה את האהבה הקטנה?
5. כיצד שמחה של מצוה חורגת מ"קו המידה", ומדוע היא מגינה מפני העליות והירידות בעבודת ה'?

הַעֲרֹת

פֶּסֶקָה 1

1 שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ

Derech Mitzvosecha מתעד שהביאור הזה ל"שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ" נאמר בחורף תקע"ב בחתונת גיסו וכן דודו של המחבר, ר' נחום, ומרזיב בו שם.

הַעֲרֹת קה"ת

בדרמ"צ קלז, ב: ע"פ מה ששמענו בחורף תקע"ב בחתונת גיסו וב"ד ר' נחום נ"י ע"פ מ"ש שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ. ע"ש בדרמ"צ בארוכה. וראה בהנסמן בהוספות להערות וציונים ללקו"ת כאן. המאמר בארוכה בדרושי חתונה לאדה"א כרך-א ע"י ש"י ואילך.

2 שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתַגֵּל הָעֵקֶרָה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הַעֲרֹת קה"ת

נוסח ברכת נישואין.

3 שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתַגֵּל הָעֵקֶרָה בַּקְבוּץ בְּנִיָּה לְתוֹכָה בְּשִׁמְחָה

נוסח ברכת הנישואין: "תְּשִׁישׁ וְתַגֵּל הָעֵקֶרָה בַּקְבוּץ בְּנִיָּה לְתוֹכָה בְּשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָה". המאמר מפרש אותה כתפילה על ה"בנים" הרוחניים של כנסת ישראל.

Ketubot 8a:4-5 כתובות ח' א:ד-ה'

"שׁוֹשׁ תְּשִׁישׁ וְתַגֵּל הָעֵקֶרָה, בַּקְבוּץ בְּנִיָּה לְתוֹכָה בְּשִׁמְחָה. בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִשְׁמַח צִיּוֹן בְּבִנְיָה". "שְׂמֵחַ תְּשִׁמַּח רֵעִים הָאֲהוּבִים, כְּשִׁמְחָה יִצְרֶךְ בְּגוֹן עֵדוֹ מִקֶּדֶם, בְּרוּךְ אַתָּה ה', מִשְׁמַח חֶתָן וְכֻלָּה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4 פועל עומד

בנוסח של אדמו"ר האמצעי מתבאר הפירוש של הפועל העומד כך: "כולומר, אתה בעצמך תשמח, ועל ידי כך גם העקרה תגל".

הַעֲרֹת קה"ת

"כולומר תשיש אתה בעצמך ועי"ז תגל גם העקרה" — מאמרי אדה"א חתונה-א ע"י ש"י.

5 ארז"ל ע"פ אשה כי תזריע

המאמר הראשון לפרשת תזריע פותח בדברי חז"ל אלה, ומציין את Berakhot 60a ואת Niddah 31a; הוא שואל כיצד יש להבין את הביטוי "האשה מזריעה תחילה".

הַעֲרֹת קה"ת

ע"ל ר"פ תזריע וש"נ. [כ].

6 "אשה כי תזריע וילדה זכר, וטמאה שבעת ימים". זהו הפסוק הפותח את פרשת תזריע, שעליו ביססו חז"ל את הכלל שלהם.

Leviticus 12:2 ויקרא י"ב:ב'

דָּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר וְטִמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדָּת דֹּתָהּ תִּטְמָא:

Speak unto the children of Israel, saying: If a woman be delivered, and bear a man-child, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness shall she be unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

7 הַעֲרֹת קה"ת מפנה לIsaiah 61:10 למילים האלה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בְּהִי תִגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִּי הִלְבִּישָׁנִי בְּגָדֵי־יִשְׁעַ מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כִּתְּתוֹן יִכְהֶן פָּאָר וְכַפְלָה תַּעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salvation, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

8 הַעֲרֹת קה"ת מפנה לIsaiah 51:18 למילים האלה.

Isaiah 51:18 ישעיהו נ"א:י"ח

אִין־מְנַחֵל לָהּ מִכָּל־בְּנִים יִלְדָה וְאִין מְחֻזֵּק בִּידָהּ מִכָּל־בְּנִים גְּדֻלָּהּ:

There is none to guide her Among all the sons whom she hath brought forth; Neither is there any that taketh her by the hand Of all the sons that she hath brought up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה

רבי יצחק בר אמי מלמד: אם האיש מזריע תחלה, היא יולדת נקבה; אם האשה מזריעה תחילה, היא יולדת זכר, כפי שנאמר: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר". המאמר הופך כלל זה למפתח להבנת הברכה.

Berakhot 60a:14 ברכות ס"א:י"ד

ומי מְהֵינִי רַחֲמִי? וְהָאֵמֶר רַב יִצְחָק בְּרִיהּ דְּרַב אָמִי: אִישׁ מְזַרֵּעַ תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, אִשָּׁה מְזַרֵּעַת תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת זָכָר. שְׁנֵאמַר: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר!" הֲכָא בְּמֵאִי עֲסָקִינוּ — כְּגוֹן שֶׁהֲזַרְעוּ שְׁנֵיהֶם בְּבֵת אֶחָת.

But is it of any avail to pray [during the first forty days that it should be a male child]? For lo, R. Isaac b. R. Ammi has said : If it is the man who first emits seed his wife bears a daughter ; but if the woman first emits seed she gives birth to a son ; as it is said, "If a woman emits seed and bare a male child" (Lev. xii. 2)! With what are we here dealing ? For instance, if ... they both emit seed

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

10 אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה

רבי יצחק בשם רבי אמי מוסר את אותו הכלל ולומד אותו מאותו פסוק. המאמר מיישם אותו על כנסת ישראל וה'.

Niddah 31a:23-24 נדה ל"א:כ"ג-כ"ד

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמַר רַבִּי אָמִי: אִשָּׁה מְזַרֵּעַת תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת זָכָר, אִישׁ מְזַרֵּעַ תְּחִלָּה — יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, שְׁנֵאמַר: "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָה זָכָר". תָּנוּ רַבָּנָן: בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים — אִשָּׁה מְזַרֵּעַת תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת זָכָר, אִישׁ מְזַרֵּעַ תְּחִלָּה יוֹלֶדֶת נְקֵבָה, וְלֹא פִּירְשׁוּ חֲכָמִים אֶת הַדְּבָר, עַד שֶׁבָּא רַבִּי צְדוֹק וּפִירְשׁוּ: "אֵלָּה בְּנֵי לֵאָה אֲשֶׁר יִלְדָה לְיַעֲקֹב בְּפָדוֹן אֲרָם וְאֵת דִּינָה בְּתוּרָה — תֵּלָה הַזְּכָרִים בְּנִקְבוֹת וְהַנְּקֵבוֹת בְּזָכָרִים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

11 ביום ההוא תקראי אישי

"והיה ביום ההוא, נאום ה', תקראי אישי, ולא תקראי לי עוד בעלי".
המאמר לומד מכאן את הכינוי "אישי" לה' ביחס לכנסת ישראל.

Hosea 2:18 הושע ב':י"ח

וְהָיָה בְיוֹם־הַהוּא נֶאֱמַרְתִּי תִקְרָאִי אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאִי־לִי עוֹד בְּעָלִי:

And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt
.call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע ב, יח.

12 ואל אישך תשוקתך

נאמר לחוה: "ואל אישך תשוקתך". המאמר משתמש בפסוק לתיאור
אתערוותא דלתתא — הכמיהה העולה מן ה"אשה" אל ה"איש".

Genesis 3:16 בראשית ג:ט"ז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר ה'רְבָּה אֲרָבָה עֲצָבוֹנָהּ וְהִרְבֵּה בְּעָצָב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל־
אִישָׁךְ תִּשְׁקָתֶךָ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּךְ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and
thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy
'desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, טז.

13 מי לי בשמים

"מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ". אדמו"ר חזקוני מפרש את "עמך"
כפשטות: גם מה שנמצא עם ה', בקרבתו, אינו הדבר שהאהבה הגדולה
חפצה בו.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעִמָּךְ לֹא־חָפְצָתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire
.none upon earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה. — להעיר מהמובא בשרש מצות התפלה פ"מ פתגמו של
רבנו חזקוני בזה, עי"ש. ונתבאר בדי"ה ביום עשתי עשר — תשלי"א (סה"מ
מלוקט ח"ג ע' קו ואילך. ובשיחת ש"פ בלק תשמ"א).

14 כי עמך מקור חיים

בפרשת בשלח מסביר אדמו"ר חזקוני את "כי עמך מקור חיים": "עמך" אינו
עצמותו של ה', אלא שמו, אור אין סוף, הכלול ובטל בו כאור השמש בתוך
השמש. "מקור חיים" הוא מקור התענוגים — תענוג שכמו ה' עצמו, בניגוד
לתענוג שלנו, אינו נובע מדבר שמחוץ לו.

הערת קה"ת

שם לו, י. ראה לקו"ת בשלח א, ג. בחוקותי נא, ד.

15 כי עמך מקור חיים

"כי עמך מקור חיים, באורך נראה אור". המאמר מפרש את "עמך" כבחינת
חיי העולם הבא, שעדיין הם רק עם ה' ולא ה' עצמו.

Psalms 36:10 תהילים ל"ו:

כִּי־עֵמֶךָ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאָה־אֹר:

For with Thee is the fountain of life; In Thy light do we see
.light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 לית מחשבה תפיסא ביי כלל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

17 לית מחשבה תפיסא ביי כלל

מתוך תפילת אליהו שבהקדמת תיקוני זוהר: "אתה הוא עלת העלות,
סתמא דכל סתימין, לית מחשבה תפיסא כך כלל". המאמר מביא זאת כדי
להראות שהשגת הנשמות אינה יכולה להגיע לה' עצמו.

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תיקוני זוהר י"ז א:י"ב-י"ג

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה
תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר
ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין.
ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסיא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון
ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין
עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

18 ולאשתאבא בגופא דמלכא

הזוהר (ויחי) אומר שרוח שלא נמצאה ראוייה צריכה להיטהר באש בוערת
ולהיתקן "לאתבלע בגופא דמלכא". המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את
התכללותה המוחלטת של הנשמה בעצמות ה'.

Zohar I, 217b זח"א ר"ז, ב

הערת קה"ת

זח"א ר"ז, ב. לק' ראה כה, א וש"נ. [כ].

19 יושבין ונהנין מזיו

מאמרו של רב: בעולם הבא אין אכילה ושתייה; "צדיקים יושבים
ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". המאמר מבחין בין הנאה זו,
שבה הנשמה נשארת כפי שהיא, לבין התכללות בה'.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מְרַגְלָא בַּפְּוּמִיָּה דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ
לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָה וְלֹא
שְׂנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֹטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִיִּם
מִזֵּיו הַשְּׁכִינָה, שְׁנֵאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the
world to come. In the world to come there is neither eating
nor drinking; no procreation of children or business trans-
actions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit
enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre
of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did
.eat and drink" (Exod. xxiv. II)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

20 (וכמ"ש בסש"ב פי"ט)

בהערת הרבי שם מוסבר שרצון הנשמה להידבק בה', אף שתהיה בעקבות
זאת "אין ואפס", הוא טבע שלמעלה מן השכל. ההערה מציעה שכאשר

לקוטי תורה מכנה את סיבת האהבה הזאת "דעת תקיפה" ומצטט את התניא, הכוונה היא לרצון שנוולד מטבע הנשמה ופועל על השכל.

הערת קה"ת

"דוד שנשמת האדם רוצה לידבק בשרשה ומקורה בהי' חיי החיים ב"ה הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי, הוא טבע שלמעלה מהשכל, דהגם שזה שרוצה לידבק בהי' הוא מפני שהוא "חיי החיים" (תכלית העילוי), מ"מ, מכיון שהוא יהי' עי"ז אין ואפס, הרצון לידבק בשרשו הוא טבע שלמעלה מהשכל. ואולי י"ל דמ"ש בלקו"ת שם שהסיבה לרצון זה הוא "דעת חזק" [ובפרט שבלקו"ת גופא מציין לתניא שם] — הכוונה היא, דהרצון שמצד טבע הנשמה פועל על השכל, "סה"מ מלוקט-ג עי' קד הערה 47.

21 הגם שתהי' אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי

בתניא נאמר שהנשמה מצד טבעה משתוקקת לצאת מן הגוף ולהידבק במקורה, "אף שתהיה אין ואפס ותתבטל שם במציאות לגמרי, ולא יישאר ממנה כלום ממהותה ועצמותה הראשון". המאמר מצטט זאת כדי לתאר אהבה גדולה.

Tanya, Likkutei Amarim 19:4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ט:ד'

כִּי נִשְׁמַת הָאָדָם, וְכֵן בְּחִינַת רוּחַ וְנֶפֶשׁ, תִּפְצָה וְחִשְׁקָה בְּטַבְעָה לִפְרֹד וּלְצֵאת מִן הַגּוּף וּלְיִדְבֵק בְּשָׂרָהּ וּמִקּוּרָהּ - בְּהִי חַיֵּי הַחַיִּים בְּרוּחָהּ; הַגֶּם שֶׁתְּהִיָּה אֵין וְאָפֶס וְתִתְבַּטֵּל שָׁם בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי, וְלֹא יֵשָׁר מִמֶּנָּה מְאוּמָה מִמְּהוּתָה וְעֶצְמוּתָה הָרִאשׁוֹן, אֲפִי-עַל-פִּיכֹן, זֶה רְצוֹנָה וְחִפְצָה בְּטַבְעָה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

22 בד"ה מצה זו

שם מוסבר שהחגים הם זמני שמחה, שבהם מתגלה המוחין של אימא, ואילו בשבת מתגלה המוחין העליונים של אבא, בלי גילוי השמחה של החגים. אדמו"ר הזקן מקדים לכך שני אופנים שבהם אור אין סוף מתגלה; הראשון הוא סדר ההשתלשלות, שבו כל מדרגה נמשכת מן המדרגה שמעליה.

הערת קה"ת

לעיל יא, ד.

23 כפי' בהר בד"ה כי תבוא אל הארץ

המאמר שם מסביר שהאהבה המתעוררת בתפילה, שבה הנפש נשפכת, ממשיכה את האהבה האמיתית הבאה מלמעלה; ו"ושבתה הארץ" פירושו שכוחות הנפש בטלים במציאותם ממש.

הערת קה"ת

לקמן מ, ג.

24 נשים דעתן קלות

רבי שמעון בר יוחאי, שהסתתר מפני הרומאים, אומר לבנו ש"נשים דעתן קלה עליהן", ושאשתו עלולה לגלות את מקום מחבואם תחת לחץ. המאמר משתמש בביטוי כדי לתאר את האהבה ה"נשית", שקל להסיט אותה.

Shabbat 33b:6 שבת ל"ג ב:ו'

אֲזַל הוּא וּבְרִיָּה, טָשׁוּ בִּי מְדֻרָּשָׁא. כָּל יוֹמָא הָוָה מְתִנָּא לְהוּ דְּבִיתָהּוּ וַיִּפְתָּא וְכוּנָא דְּמֵיָא וְכָרְכִי. כִּי תִקְרִי גִזְרֵתָא אָמַר לָקָה לְבָרִיָּה: נָשִׁים דַּעְתָּן קְלָה עֲלֵיהֶן, דִּלְמָא מְצַעְרִי לָהּ וּמְגַלְיָא לָהּ. אֲזַלוּ טָשׁוּ בְּמַעְרָתָא. אִיתְרַחֲשִׁי נִיסָא אִיבְרִי לְהוּ חֲרוּבָא וְעִינָא דְּמֵיָא, וְהָווּ מְשַׁלְחֵי מְגִיָּהּוּ וְהָווּ יְתִבִּי עַד צִוְּאָרְיָהּוּ בְּחֵלָא. כּוּלֵּי יוֹמָא גָרְסִי. בְּעִדָּן צִלְוִי לְבָשִׁי מִיכְסוֹ וּמְצִלוֹ, וְהָדָר מְשַׁלְחֵי מְגִיָּהּוּ כִּי הִכִּי דָּלָא לִיכְלוֹ. אִיתִיבוּ תְרִיסָר שְׁנֵי בְּמַעְרָתָא. אָתָּא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה שבת לג, ב. לקו"ת שה"ש כב, ב-ג. דרך מצותיך לז, ב ואילך. הנסמן לעיל ב, ג.

25 נקי' דכר שהוא דעת חזק שבוחר העיקר ולא הטפל

ההערה מפנה לדיון של הרבי שם בשאלה מדוע אהבה זו נקראת "זכר" — דעת תקיפה הבוחרת בעיקר ולא בטפל.

הערת קה"ת

ראה בד"ה ביום עשתי עשר יום תשל"א (נדפס בסה"מ מלוקט-ג עי' קד הערה 46).

26 שגם — וכדאי כל יסורים דגיהנם

כשאחר נפטר, אמר רבי מאיר: מוטב שיידון, ולאחר מכן יבוא לעולם הבא. המאמר רומז לרעיון הזה, שלמען גן עדן כדאי לסבול את ייסורי הגיהנום.

Chagigah 15b חגיגה ט"ו ב

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב. ראה נצבים מח, א.

27 ביו"ד נברא העוה"ב

הגמרא מלמדת שהעולם הזה נברא באות ה', והעולם הבא באות יו"ד. המאמר מדגיש את קטנותה של היו"ד: העולם הבא אינו אלא "נקודה" לעומת אור אין סוף.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:י"ג-י"ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן

שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

28 שכנס"י נקי' אשה . . והקב"ה נקי' איש

שיחה של הרבי, שאליה מפנה ההערה בעניין כנסת ישראל הנקראת "אִישָׁה" והי הנקרא "אִישׁ".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"י"ז עי' קמז.

פסקה 3

29 שלא על מנת לקבל פרס

אנטיגנוס איש סוכו: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס; אלא היו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס". המאמר מפרש שהפרס הוא התענוג שבגן עדן.

Pirkei Avot 1:3 משנה אבות א:ג'

אֲנְטִיגְנוֹס אִישׁ סוּכוֹ קָבַל מִשְׁמַעוֹן הַצִּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֵל תִּהְיוּ כְּעֲבָדִים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב עַל מִנְתָּ לְקַבֵּל פְּרָס, אֲלָא הָווּ כְּעֲבָדִים הַמְשֻׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׂלֹא עַל מִנְתָּ לְקַבֵּל פְּרָס, וְיֵהִי מוֹרָא שְׁמַיָּם עֲלֵיכֶם:

Antigonus a man of Socho received [the oral tradition] from Shimon the Righteous. He used to say: do not be like servants who serve the master in the expectation of receiving a reward, but be like servants who serve the master without the expectation of receiving a reward, and let the fear of Heaven be upon you

30 הלא פרוס לרעב לחמך

"הלא פרוס לרעב לחמך?" המאמר לומד מהמילה "פרוס", שמשמעותה לשבור, שהפרס הוא רק פרוסה, חתיכה.

Isaiah 58:7 ישעיהו נ"ח:ז

הֲלוֹא פָּרַס לְרָעֵב לְחֶמֶךָ וְעֲנִיִּים מְרֻדִים תְּבִיאָה כִּי־תִרְאֶה עָרֶם וְכִסְיֹתוֹ וּמִבְשָׂרָהּ לֹא תִתְעַלֵּם:

Is it not to deal thy bread to the hungry, And that thou bring the poor that are cast out to thy house? When thou seest the naked, that thou cover him, And that thou hide not thyself from thine own flesh

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישע"י נח, ז.

31 שלא ע"מ לקבל פרס

ההערה מפנה לפירוש הקטע הזה בנוסח הארוך של המאמר, שבדרושי החתונה של אדמו"ר האמצעי.

הערת קה"ת

אבות א, ג. ראה הביאור בדרושי חתונה לאדה"א שם ע' שכא. עוד פ" במאמרי אדה"ז על מארז"ל ע' פח.

פסוקה 4

32 נפשי אויתך

"נפשי, בלילה נכספתי אליך; רוחי בקרבי שחרתיך". המאמר מפרש זאת כאהבה הפחותה, געגוע לה' כפי שאדם משתוקק לחייו שלו.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט

נַפְשִׁי אוֹיְתְךָ בַּלַּיְלָה אֶפְרוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָ כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאָרֶץ צָדֵק לְמַדּוֹ יִשְׁבִּי תָבֵל:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישע"י כו, ט.

33 כאדם המתאוה לחיי נפשו

בתנאי מתפרש "נפשי השתוקקה אליך" כך: מכיוון שאתה נפשי וחיי האמיתיים, אני משתוקק אליך "כמו אדם המשתוקק לחיי נפשו" ורוצה שחיי יושבו אליו כשהוא חלש או הולך לישון.

Numbers 8:3 במדבר ח:ג

וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהֱרֹן אֱלִימֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הָעֹלָה נִרְתִּיָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת־מֹשֶׁה:

And Aaron did so: he lighted the lamps thereof so as to give light in front of the candlestick, as the L-RD commanded Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תניא פרק מד. ראה גם לקמן במדבר ח, ג.

34 ביו"ד נברא

העולם הבא נברא באות יו"ד. המאמר מזכיר זאת כדי להראות עד כמה קטן שכן גן עדן לעומת אור אין סוף.

Menachot 29b:13-14 מנחות כ"ט ב:יג-יד

מפני מה נברא העולם הבא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא תיובתיה חדא הא דאמר רב ס"ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנו

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

פסוקה 5

35 נפשי אויתך בלילה

"נפשי, נכספתי אליך בלילה". המאמר מפרש את "לילה" כתיאור של האהבה הקטנה, שהיא עדיין אהבה של חושך.

Isaiah 26:9 ישעיהו כ"ו:ט

נַפְשִׁי אוֹיְתְךָ בַּלַּיְלָה אֶפְרוּחִי בְּקִרְבִּי אֲשַׁחֲרֶךָ כִּי כַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטֶיךָ לְאָרֶץ צָדֵק לְמַדּוֹ יִשְׁבִּי תָבֵל:

With my soul have I desired Thee in the night; Yea, with my spirit within me have I sought Thee earnestly; For when Thy judgments are in the earth, The inhabitants of the world learn righteousness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 ווארא אל אברהם

"ווארא אל אברהם, אל יצחק ואל יעקב באל שדי". הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה, המלמד שהאהבה שהאדם מעורר היא אתערותא דלתתא המעוררת אהבה מלמעלה.

Exodus 6:3 שמות ו:ג

וַאֲרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וַשְּׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37 ובהערה לתיקון חצות

אדמו"ר חזק מפנה להערה על תיקון חצות, הקינה הנאמרת בחצות הלילה, בסידור שלו; הערות קה"ת מציינות שהיא נמצאת בעמוד 72a.

הערת קה"ת

סידור עב, א.

38 שיערה עליו רוח ממרום

"עד יערה עלינו רוח ממרום". המאמר מביא פסוק זה ביחס לאהבה הגדולה שבאה מלמעלה, לאחר שאתערותא דלתתא קדמה לה.

Isaiah 32:15 ישעיהו ל"ב:ט"ו

עַד־יַעְרָה עָלֵינוּ רוּחַ מִמְּרוֹם וְהָיָה מְדִבֵּר לְכַרְמֶל וְהַכְרַמֶּל לַיַּעַר יִחְשָׁב: Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

39 ועיין — סד"ה והי מספר

שם מסביר אדמו"ר הזקן שבדרגת אין סוף, שלמעלה מהשתלשלות המדרגות, אין מעלה ומטה. הוא מפרש את "האיש מוריע תחילה, יולדת נקבה" כמצב שבו אתערותא דלעילא צריכה לבוא תחילה, בזמן שביט המקדש אינו עומד.

Numbers 6:3 במדבר ו':ג'

מִיַּיִן וְשִׁכָּר יִזְרַח הָמֵץ יֵינֹ וְחֵמֶץ שִׁכָּר לֹא יִשְׁתֶּה וְכֹל־מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וְעֲנָבִים לֶחִים וְיֵבֶשִׁים לֹא יֹאכֵל:

he shall abstain from wine and strong drink: he shall drink no vinegar of wine, or vinegar of strong drink, neither shall he drink any liquor of grapes, nor eat fresh grapes or dried

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

לקמן במדבר ו, ג.

40 והיה מספר

"והיה מספר בני ישראל כחול הים". אלו מילות הפתיחה של מאמר בלקוטי תורה על במדבר, שאל סופו מפנה הטקסט.

Hosea 2:1 הושע ב':א'

וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא־יִמָּד וְלֹא יִסָּפֵר וְהָיָה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר־יֹאמַר לָהֶם לֹא־עָמִי אַתֶּם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי־אֱלֹהִים:

Yet the number of the children of Israel shall be as the sand of the sea, which cannot be measured nor numbered; and it shall come to pass that, instead of that which was said unto them: 'Ye are not My people', it shall be said unto them: 'Ye are the children of the living G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 והענין דהנה כתיב

ההערה מפנה להגהה בכרך זה של מאמרי אדמו"ר הרי"צ, הנוגעת להסבר של "תחת אשר לא עבדת... בשמחה".

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תשי" ע' 207 בהערה.

42 תחת אשר . . בשמחה

מתוך דברי התוכחה: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". המאמר שואל מדוע היעדר שמחה צריך להביא לעונש חמור כל כך.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב מֵרֵב כָּל: because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyful-ness, and with gladness of heart, by reason of the abundance ;of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כח, מז.

43 ועבדת את אויביך

"ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך". זהו העונש שהמאמר מסביר כי

הוא בא בשל החטאים, והשמחה הייתה מונעת אותו.

Deuteronomy 28:48 דברים כ"ח:מ"ח

וְעַבַדְתָּ אֶת־אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ ה' בְּךָ בָּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעִירִים וּבְחָסֵר כָּל יָנִתָּן עַל בְּרָזֶל עַל־צִוְאָרְךָ עַד הִשְׁמִידוּ אֹתְךָ:

therefore shalt thou serve thine enemy whom the L-RD shall send against thee, in hunger, and in thirst, and in nakedness, and in want of all things; and he shall put a yoke of iron upon thy neck, until he have destroyed thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 כי אדם אין צדיק בארץ

"כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". המאמר מביא את הפסוק כדי להראות שהעונש בא בשל החטאים, שיש לכל אדם.

Ecclesiastes 7:20 קהלת ז':כ'

כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה־טוֹב וְלֹא יִחַטָּא:

For there is not a righteous man upon earth, that doeth good, and sinneth not

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, כ.

45 באור פני מלך

"באור פני מלך חיים, ורצונו כעב מלקוש". המאמר מיישם את הפסוק על השמחה העליונה, שמבטלת את הדינים.

Proverbs 16:15 משלי ט"ז:ט"ו

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעֵב מְלָקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי טז, טו.

46 אשה כי תזריע

"אשה כי תזריע וילדה זכר". המאמר חוזר לפסוק כדי להראות שהכלל של חל בתוך סדר ההשתלשלות, ולא למעלה ממנו.

Leviticus 12:2 ויקרא י"ב:ב'

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדֶּה זָכָר וְטִמְאָה שְׁבַע יָמִים כִּי־מִי נִדְתָּ דוֹתָהּ תִּטְמָא:

Speak unto the children of Israel, saying: If a woman be delivered, and bear a man-child, then she shall be unclean seven days; as in the days of the impurity of her sickness shall she be unclean

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 שמחה של מצוה . . זכר

שם חוזר אדמו"ר הזקן ל"שוש תשישי": באמצעות שמחה של מצווה אפשר להמשיך שגם כאשר כנסת ישראל היא "עקרה" והאתערותא דלעילא באה מאליה, היא תלד זכר. הוא מסביר זאת באמצעות קישור בין שני סוגים של אתערותא דלעילא לבין ההבדל שבין תורה למצוות, שלכל אחת מהן יש יתרון על חברתה.

הערת קה"ת

הביאור ע"ז — נמצא בלקו"ת שה"ש כג, ד אות ה.

48 בדיה רני ושמי בת

שם "איש ואיש" פירושו "האשה מזרעת תחילה, יולדת זכר" — בחינת חסדים. הדבר מתרחש כאשר הרינה, השירה העולה מלמטה, קודמת לשמחה, כשם שפסוקי דזמרה קודמים לתפילה. בלי הרינה המוקדמת הזאת, מקבלים המתעוררות מלמעלה רק את החיצוניות שלה.

הערת קה"ת
תו"א לו, ג.

49 רני ושמי בת

"רני ושמי בת ציון, כי הנה אני בא ושכנתי בתוכך". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור שאליה מתייחס הטקסט.

Zechariah 2:14 זכריה ב':י"ד

רְנִי וּשְׁמִי בַת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשֹׁכְנָתִי בְּתוֹכָךָ נְאֻם־ה'

Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I' will dwell in the midst of thee, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

50 איש ואיש יולד בה

"ולציון יאמר איש ואיש יולד בה". המאמר מפרש זאת בכך שציון מולידה "זכרים" — אהבה גדולה.

Psalms 87:5 תהילים פ"ז:ה'

וּלְצִיּוֹן יֹאמַר אִישׁ וְאִישׁ יֵלֶד־בָּהּ וְהוּא יְכֻנָּנָה עֲלֶיהָ:

But of Zion it shall be said: 'This man and that was born in' her; And the Most High Himself doth establish her

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 שוש תשיש ותגל העקרה

מברכת הנישואין: "שוש תשיש ותגל העקרה, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה". המאמר מפרש זאת כך ששמחת כנסת ישראל מעוררת את שמחת ה'.

Ketubot 8a:4-5 כתובות ח' א:ד'-ה'

"שוש תשיש ותגל העקרה, בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה. ברוך אתה ה', משמח ציון בכנייה". "שמח תשמח ריעים האהובים, כשמחה יצירך בגן עדן מקדם, ברוך אתה ה', משמח חתן וכלה".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

52 ע"פ שוש איש

המאמר על "שוש איש בה" מבחין בין שמחה, המתגלית כלפי חוץ, כמו בסוכות, לבין גילה, שנותרת נסתרת בלב ומכוסה ברעדה, כמו בימים הנוראים.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת נצבים מז, א ואילך.

53 שוש איש בהוי

"שוש איש בה", תגל נפשי באלקיי". מאמר בלקוטי תורה על ניצבים נפתח בפסוק זה, והטקסט מפנה אליו כדי להראות ששמחה מלמטה מעוררת שמחה של מעלה.

Isaiah 61:10 ישעיהו ס"א:י'

שׁוֹשׁ אִישׁ בְּה' תְּגַל נַפְשִׁי בְּאַלְקֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי־יָשָׁע מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחַתָּן וְכֵהן פֶּאֶר וְכַפְלָה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ:

I will greatly rejoice in the L-RD, My soul shall be joyful in my G-d; For He hath clothed me with the garments of salva-

tion, He hath covered me with the robe of victory, As a bridegroom putteth on a priestly diadem, And as a bride adorneth herself with her jewels

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 ועבדת את אויביך

"ועבדת את אויביך". המאמר מפרש זאת כנפילות בעבודת ה' — מגדלות לקטנות ועד לתאוות.

Deuteronomy 28:48 דברים כ"ח:מ"ח

וְעַבְדָּתָּ אֶת־אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנוּ ה' בְּךָ בְּרָעַב וּבְצָמָא וּבְעִירִים וּבְחָסֶר כָּל וְנָתַן עָלֶיךָ עֲל־צוּאָרָה עַד הִשְׁמִידוֹ אֹתָךְ:

therefore shalt thou serve thine enemy whom the L-RD shall send against thee, in hunger, and in thirst, and in nakedness, and in want of all things; and he shall put a yoke of iron upon thy neck, until he have destroyed thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

55 תחת אשר לא עבדת בשמחה

"תחת אשר לא עבדת... בשמחה". המאמר מלמד שהנפילות נובעות רק מעבודה ללא שמחה, הנעשית מתוך תחושת ישות.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבְדָּתָּ אֹת־ה' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָהּ וּבְטוֹב לֵבָב מְרַב כָּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance; of all things

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

56 בפי ויחי דרכ"א

ההערה מזוהה את המקור כוהר ומפנה גם לדיון זה באור התורה של הצמח צדק על בראשית.

הערת קה"ת

בוהר. ראה גם באוה"ת בראשית כרך-ד דף תתקעו, ב.

57 ע"פ הכלילי עינים

המאמר שואל מהו "היין המשמח אלקים" וכיצד כוחו גדול כל כך. הוא בא לאחר קטע העוסק בכך שעבודתנו בגלות, המעוררת אהבה ושמחת מצווה, הופכת חושך לאור.

הערת קה"ת

תו"א מז, א ואילך.

58 הכלילי עינים

ברכת יעקב ליהודה: "הכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב". אלו הן מילות הפתיחה של המאמר בתורה אור שאליה מתייחס הטקסט.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חֲלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שִׁנָּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 בבחי אהבה רבה שמבחי דבר אין בה שינויים

הרבי מסביר שם שבאהבה רבה אין שינויים משום שהיא נובעת מבחינת היחידה, הרובד הפנימי ביותר של הנשמה.

הערת קה"ת

"והטעם שבאה"ר אין שייך שינויים הוא להיותה מבחי יחידה (לקו"ת תצא לו, ג) — לקו"ש ח"י"ב ע' 69 הערה 37.

60 בְּדִ"ה מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים

הַמֵּאמֵר מְסַבֵּיר שֶׁאֲהָבָה עֲצָמָה כְּרוּכָה בְּעַמֵּל רַב ("אֵין עֲבוּדָה כְּעֲבוּדַת הָאֲהָבָה"), וְשֶׁמֶשֶׁה לִּימַד אֶת הַדֶּרֶךְ לָאֲהוּב אֶת ה', "כִּי הוּא חֵי"ךְ", בְּאִמְצָעוֹת הַתְּבוֹנָנוֹת בְּאֲהֻבָּתוֹ שֶׁל אָדָם לֹחֵץ נִפְשׁוֹ שֶׁלּוֹ.

הַעֲרַת קָה"ת
לְקוּי"ת שֶׁלַּח מִב, ג.

61 מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים

"וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקוֹשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי". מִלּוֹת הַפְּתִיחָה שֶׁל הַמֵּאמֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה לְפָרֶשֶׁת שֶׁלַּח, שְׁאֵלֵיו מִתִּיחַס הַטֵּקֶסֶט.

Numbers 15:32 בְּמִדְבַר ט"ו:ל"ב

וַיְהִי בְּנִי־יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקֻשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

62 בְּדִ"ה ה' לִי בַּעֲזוּרִי

שֶׁם שְׁמִינִי עֲצַת הוּא "אֵם הַבָּנִים שְׁמִיחָה", כֹּאשֶׁר שְׁתֵּי שְׁמִחוֹת מִתְּחַבְּרוֹת: שְׁמִיחָת ה' מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, "יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׁיו", וְשְׁמִיחָת יִשְׂרָאֵל מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, "יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל בְּעוֹשָׁיו". שְׁמִיחָה מִתּוֹאֶרֶת כְּגִילּוּי שֶׁל דָּבָר שֶׁהִיא נֹסֶת, כְּמוֹ מֶלֶךְ שֶׁבְּדֶרֶךְ כָּלִל יוֹשֵׁב בְּחִדְרֵיו הַפְּנִימִיִּים.

הַעֲרַת קָה"ת
לְקוּי"ת שְׁמַע"צ פֶּח, ד וְאֵילֶךְ.

63 ה' לִי בַּעֲזוּרִי

"ה' לִי בַּעֲזוּרִי וְאֵנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנְאֵי". מִלּוֹת הַפְּתִיחָה שֶׁל הַמֵּאמֵר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה לְשְׁמִינִי עֲצַת, שְׁאֵלֵיו מִתִּיחַס הַטֵּקֶסֶט.

Psalms 118:7 תְּהִלִּים קי"ח:ז

ה' לִי בְּעֲזָרִי וְאֵנִי אֶרְאֶה בְּשׁוֹנְאֵי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon them that hate me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 בְּבִיאוֹר ע"פ צִאיִנָּה וְרֵאִינָה

שֶׁם "צִאיִנָּה" פִּירוּשׁוֹ יִצְיָאָה אֶל עוֹלְמוֹת בְּרִיאָה, יִצְרָה וְעִשְׂיָה כְּדִי שֶׁהִכְתָּר יִתְגַּלֶּה, כֹּשֶׁם שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְרֹאוֹת אֶבֶן יִקְרָה וְזוֹהֶרֶת כְּנֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ עֲצָמָה. שְׁמִיחָת הַכְּתָר הִיא "יִינן הַתּוֹרָה", שְׁאֵין לְשׁוֹתוֹת אוֹתוֹ עַל קִיבָה רִיקָה, כֹּשֶׁם שֶׁאֵין שׁוֹתִים יֵין עַל קִיבָה רִיקָה.

הַעֲרַת קָה"ת
לְקוּי"ת שֶׁה"ש כו, ב.

65 צִאיִנָּה וְרֵאִינָה

"צִאיִנָּה וְרֵאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעִטְרָה שְׁעִטְרָה לוֹ אִמּוֹ". מִלּוֹת הַפְּתִיחָה שֶׁל הַבִּיאוֹר בְּלִקּוּטֵי תוֹרָה עַל שִׁיר הַשִּׁירִים, שְׁאֵלֵיו מִתִּיחַס הַטֵּקֶסֶט.

Song of Songs 3:11 שִׁיר הַשִּׁירִים ג:יא

צִאֲנָה וְרֵאֲנָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלָמָה בְּעִטְרָה שְׁעִטְרָה־לוֹ אִמּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וּבַיּוֹם שֶׁמָּחַת לָבוֹ:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

66 וְעַמִּי"ש . . ע"פ וְלֹא נָחָם

שֶׁם "פְּלִשְׁתִּים" שְׁבַקְלִיפָה הֵם לְצִים, שְׁשִׁמְחָתָם הִיא הוֹלָלוֹת חֲסֵרֶת מַעֲצוּרִים הַמִּסְתִּירָה אֶת אוֹר ה' וְהוֹפֶכֶת אֶת הַעֲצָמִי לִישׁוֹת בְּפָנֵי עֲצָמָה. לִכֵּן ה' אֵינוֹ מוֹלִיךְ אָדָם הַיִּישֵׁר אֶל הַשְּׁמִיחָה, שְׁמָא יִיכָשֶׁל כְּשִׁיעֲמוּד בְּנִסְיוֹן; הַדֶּרֶךְ הַנִּכּוֹנָה הִיא שְׁמִיחָה הַנוֹבְעֶת מִעֲבוּדַת ה', כְּכַתוּב: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ ... בְּשִׁמְחָה".

הַעֲרַת קָה"ת
תו"א סא, ד.

67 וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים

"וְלֹא נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרֹב הוּא". תוֹרָה אוֹר קוֹרָא אֶת הַפֶּסוּק כְּאוֹהֶרָה מִפְּנֵי הַגָּעָה לְשִׁמְחָה מוֹקֵדֶם מִדִּי, לְפָנֵי יִרְאָה וּבִיטוּל.

Exodus 13:17 שְׁמוֹת י"ג:יז

וַיְהִי בְּשַׁלַּח פָּרָעָה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחָם אֱלֹקִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹקִים פְּנִי־נָחָם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרָיִמָּה:

And it came to pass, when Pharaoh had let the people go, that G-d led them not by the way of the land of the Philistines, although that was near; for G-d said: 'Lest the people regret when they see war, and they return to Egypt'.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

68 וְעַפְּ אֲסָרִי לִגְפִן

שֶׁם "אֲסָרִי לִגְפִן עִירָה" מוֹסְכֵר כְּמִתִּיחַס לִימֵי הַמַּשִּׁיחַ, שֶׁכֹּהֵם תּוֹשֶׁלֶם בְּחִינַת "אָדָם", בְּחִמְשָׁךְ לְבִיאוֹר עַל הַגֶּפֶן וְהַיֵּין שֶׁבִּקְטַע הַקּוֹדֶם.

הַעֲרַת קָה"ת
תו"א מו, ג.

69 אֲסָרִי לִגְפִן

"אֲוֹסֵר לִגְפִן עִירָה". מִלּוֹת הַפְּתִיחָה שֶׁל הַקָּטָע בְּתוֹרָה אוֹר שְׁאֵלֵיו מִתִּיחַס הַטֵּקֶסֶט.

Genesis 49:11 בְּרֵאשִׁית מ"ט:יא

אֲסָרִי לִגְפִן עִירָה וְלִשְׂרָקָה בְּנִי אֶתְנֶנּוּ כֶּפֶס בִּינִי לְבָשׁוֹ וּבְדָם־עֲנָבִים סוֹתָהּ:

Binding his foal unto the vine, And his ass's colt unto the choice vine; He washeth his garments in wine, And his vesture in the blood of grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Wikisource .Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/3/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק